

Hodnocení školitelky – studium a disertační práce Mgr. Marie Doležalové

Mgr. Marie Doležalová složila v rámci svého postgraduálního filologického doktorského studia oboru *Didaktika konkrétního jazyka – angličtina* na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze od roku 2008 v příslušných termínech všechny požadované zkoušky a splnila také všechny další tímto studiem předepsané povinnosti. Během svého studia rovněž několikrát prováděla výzkum zvolené problematiky na zahraničních univerzitních pracovištích. Jmenujme alespoň některá z nich: *University College London, Centre for Deaf Studies (CDS), University of Bristol, Velká Británie, Trinity College, Dublin, Irsko, Gallaudet University, Washington D.C., USA, Rochester Institute of Technology, National Technical Institute for the Deaf (NTID RIT), Rochester, New York, USA*. Výsledky své odborné práce také publikovala formou odborného článku v zahraničním sborníku, a to polské Katolické univerzity Jana Pavla II., pod názvem *An English Quest – An Art of Teaching English to Deaf and Hard-of-Hearing Students*.

V rámci inovace výukových metod angličtiny pro neslyšící se v Mediatéce podílela s Dr. Janákovou na tvorbě anglické učebnice pro neslyšící a nedoslýchavé studenty s názvem *Developing a Creative Way of Thinking, Reading and Writing in English*, publikované v roce 2011. Tato moderní učebnice, doplněná rovněž učitelskou příručkou, je provázena řadou barevných power pointových prezentací obrazově stimulujících reprodukci jednotlivých textů, protože právě grafická složka je velmi důležitým prvkem, u této specifické skupiny žáků a studentů, při osvojování, ukládání a následném vybavování osvojeného učiva.

Nyní Mgr. Doležalová předkládá k obhajobě svou disertační práci na téma *Teaching English to Deaf and Hard-of-Hearing University Students (Výuka anglického jazyka pro neslyšící a nedoslýchavé studenty vysokých škol)* o celkovém rozsahu 209 stran (v papírové podobě), z čehož je 151 stran textu (str. 1 – 8 úvodní pasáže k disertaci, str. 9 – 159 její vlastní text), resumé (str. 160 – 161), seznam odborné literatury a online zdrojů (str. 162 – 169) a přílohy k této disertaci (str. 170 – 209). Doktorandka se navíc rozhodla napsat tuto práci v jazyce anglickém, a tak si svůj úkol poněkud ztížila.

Jak vyplývá již ze samotného názvu této disertace, Mgr. Doležalová se v ní zabývá výukou anglického jazyka neslyšících a nedoslýchavých studentů na vysokých školách. Práce je zaměřena především na výuku těchto studentů na Univerzitě Karlově v Praze v rámci povinného základu, k němuž patří rovněž zkouška z cizího jazyka - angličtiny. Jde bezesporu o zajímavou, ve své podstatě o průkopnickou práci, která v sobě zahrnuje lingvistický, pedagogický, ale i eticko – psychologický aspekt.

V její první - teoretické části (*Hearing Impairment and Language Acquisition*, str. 9 – 70), si Mgr. Doležalová klade za cíl nastínit a zmapovat obecnou situaci sluchově postižených, a to co do jejich jazykového vybavení a znalosti jazyků obecně. Zamýšlí se nad obsahem termínu mateřský jazyk a nad důležitými aspekty, které ovlivňují schopnost dalšího jazykového vzdělávání sluchově postižených, jako jsou míra jejich ztráty sluchu, období, kdy ke ztrátě sluchu u příslušného jedince došlo, jazyková vybavenost rodičů sluchově postiženého dítěte a jejich jazyková preference (český jazyk versus český znakový jazyk) a vztah sluchově postiženého dítěte k těmto dvěma zcela odlišným jazykům, kulturám a jejich uživatelům, jakož i volba příslušného mateřského jazyka pro daného jedince a ostatní proměnné, které rovněž hrají určitou roli při získávání jazykové kompetence (*Variables Affecting Hearing Impairment, Language Development and Hearing Impairment*).

Dále v této části práce doktorandka pojednává o jazykovém vývoji a mechanismech osvojování jazyka (*Language Processing Mechanisms, Language and the System of Language, Acquisition of Speechreading, Acquisition of Linguistic Meaning and Pragmatic*). Jasně vymezuje termín *interjazyk* a stanovuje základní kritéria pro zkoumání psaného jazyka neslyšících a nedoslýchavých, jimiž jsou chybová analýza a kontrastivní analýza, jež se zároveň jeví být nejvhodnějšími kritérii pro získávání relevantních dat v rámci jejího následného praktického výzkumu (*Error Analysis, Contrastive Analysis and Interlanguage*).

V teoretické části této práce Mgr. Doležalová rovněž podává obecný popis znakového jazyka a nastiňuje, v čem spočívá jeho odlišnost od jazyka mluveného (*Czech Sign Language as a Language*). Dále v této části stanovuje základní problematiku osvojování si jazyka u neslyšících a nedoslýchavých osob a teoreticko - pedagogické předpoklady vyučujících pro úspěšnou výuku této specifické skupiny.

Ve druhé - praktické části disertační práce (*My Research*), popisuje Mgr. Doležalová svůj pětiletý výzkum, který jedná prováděla v rámci výuky studentů se speciálními potřebami na pracovišti Mediátéky, která byla od r. 1997 až do jejího neuváženého zrušení vedením FF UK, jednou z právoplatných a plně funkčních součástí Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, jež tuto fakultu vždy velmi dobře reprezentovala v rámci své rozsáhlé mezinárodní spolupráce, a to právě v oblasti vysokoškolské výuky studentů se speciálními potřebami, do níž se ihned po svém příchodu na FF UK aktivně zapojila rovněž Mgr. Doležalová, což jí umožnilo provádět výzkum i na mnoha zahraničních pracovištích zabývajících se výukou neslyšících a nedoslýchavých studentů, jak již bylo řečeno výše.

Nakolik rozsáhlá byla činnost Mediátéky na pomoc studentům se speciálními potřebami a obzvláště její mezinárodní spolupráce, která bohužel s její likvidací zanikla

rovněž, a to včetně tolik přínosných projektů zahraničních letních škol zaměřených na podporu aktivního ovládnutí a procvičení anglického jazyka v praxi, kterých Mediátéka za dobu své existence uspořádala pro neslyšící studenty celkem 15, je obzvláště patrné z powerpointové prezentace s názvem *Presentation of the Language Resource Centre Activities on Helping Students with Special Needs* (příloha č. 6), jež je jednou z příloh této práce.

Disertační práce Mgr. Doležalové zahrnuje nejen různé jazykové testy včetně způsobu jejich hodnocení, ale i statistická vyhodnocení všech dalších získaných údajů a nashromážděných dat, jež jsou přehledně prezentovány v barevných tabulkách a grafech i s jejich následným slovním hodnocením. Za zmínku stojí rovněž vcelku rozsáhlý seznam šesti příloh provázejících tuto disertaci, který mimo jiné obsahuje ukázky gramatických a lexikálních cvičení, dále ukázky písemného projevu neslyšících studentů, záznam výuky neslyšících studentů formou internetové konverzace (chat) a popis náplně jednotlivých kursů realizovaných učiteli Mediátéky na FF UK, jakož i navržených učebních osnov výuky angličtiny pro tyto studenty od začátečnické až po středně pokročilou úroveň (str. 170 – 198), včetně modifikovaných závěrečných zkoušek, a to jak pro studenty FF UK, tak pro studenty se speciálními potřebami ze všech ostatních fakult Univerzity Karlovy v Praze.

Kladně hodnotím rovněž poměrně rozsáhlý seznam bibliografie a online zdrojů (str. 162 – 169) vztahujících se k řešené problematice. Tato bibliografie se zcela určitě stane značným přínosem i pro ostatní odborníky, vědce a učitele, kteří se budou zabývat touto problematikou.

Především oceňuji, že Mgr. Doležalová novým způsobem pojednává o výuce angličtiny pro studenty se speciálními potřebami v rámci společného základu na vysokých školách a rovněž prezentuje přínosné inovativní didaktické postupy, z nichž některé mohou být v obecné rovině využity i při cizojazyčné výuce slyšících vysokoškolských studentů - především se jedná o zajímavou americkou graficko-prostorovou metodu označovanou zkratkou MVL (*Manipulative Visual Language*). V této práci však nalezneme rovněž formulovány konkrétní závěry pro současnou situaci, což obohacuje tuto problematiku o další rozměr.

Je třeba zdůraznit, že Mgr. Marie Doležalová stála na počátku svého doktorského studia před velice obtížným úkolem, neboť tato problematika dosud nebyla v českém prostředí, až na několik málo výjimek (úspěšnou disertační práci Mgr. Pavly Machové, M.A., Ph.D.), uceleně a soustavně zkoumána, což je u otázek, týkajících se problematiky výuky angličtiny pro slyšící studenty, naopak zcela běžný jev. Proto oceňuji, že Mgr. Doležalová

dokázala ve své disertační práci poskytnout přehledné obecné shrnutí i načrtnout praktická východiska pro další vědecká zkoumání, jež jistě budou, po její záslužné průkopnické práci, následovat, a její disertace se tak stane, po obsahové stránce, přínosným příspěvkem na poli didaktiky cizích jazyků pro neslyšící - angličtiny.

V rámci zadání této práce a jejího doktorského studia jako celku odvedla tato doktorandka vsutku dobrou a přínosnou práci. Bylo zajímavé sledovat její profesní a metodologický růst. Tam, kde na počátku při příchodu do Mediátéky stála jen odhodlaná lektorka anglického jazyka pro neslyšící a nedoslýchavé studenty, se v průběhu několika let, tím, jak se Mgr. Doležalová dostávala stále hlouběji do zkoumané problematiky výuky této specifické skupiny studentů se speciálními potřebami, a to jak po stránce metodologické, didaktické, pedagogické, tak i po stránce eticko-psychologické, se z ní stávala odbornice na danou problematiku a její neúnavná práce tak získávala odborný, vědecký i lidský rozměr, což mne jen utvrzovalo v tom, že volba mé nástupkyně pro převzetí vedení Mediátéky v případě mého odchodu do důchodu, byla správná.

Nepochybně stojí za zmínku i to, že se z vlastní iniciativy, ve svém volném čase a bez jakékoli refundace vynaložených finančních prostředků, pilně učila českému znakovému jazyku, a to proto, aby se co nejvíce přiblížila českým neslyšícím studentům, na jejichž výuku se později v Mediátéce specializovala, a aby se při této výuce nemusela již spoléhat na výpomoc tlumočnicků do znakového jazyka jako zprostředkovatelů výuky, což je jinak při výuce této skupiny studentů většinou nezbytné. V průběhu svého doktorského studia se doktorandka iniciativně seznámila i se základy znakového jazyka britského a amerického, a to proto, aby měla lepší možnost jejich komparatistického porovnání.

Mgr. Doležalová se rychle a úspěšně zapojila i do řešení několika mezinárodních projektů zaměřených na zlepšení vzdělávání neslyšících a jejich situace v sociální, celospolečenské sféře (např. do řešení desetiletého americko-japonského projektu PEN-International, koordinovaného americkou vzdělávací institucí NTID RIT, kde přednesla za Českou republiku dva referáty, jakož i do projektů letních škol každoročně organizovaných pro neslyšící Dr. Janákovou ve Velké Británii a v USA, a dále do aktivní spolupráce s IPSC RUK, celouniverzitním pracovištěm PhDr. Hany Urychové.

Později začala tato doktorandka úspěšně řešit projekty s mezinárodní účastí také zcela samostatně. Jde o mezinárodní projekt Leonardo Da Vinci – *Transfer of Innovation, DARE-learning*, řešený v letech 2011 – 2013, jehož byla hlavní administrátorkou za Českou republiku. Cílem tohoto projektu bylo vytvoření online kurzu a prezenčního kurzu (*blended*

learning) pro akademické pracovníky za účelem zvýšení jejich povědomí o skutečných potřebách studentů se specifickými potřebami.

V letech 2008 – 2010 se stala hlavní administrátorkou za Českou republiku britského mezinárodního projektu Leonardo Da Vinci vedeného *Centre for Deaf Studies, University of Bristol* pod názvem *Transfer of Innovation, DSIGNS*. Cílem tohoto projektu s mezinárodní účastí bylo vytvoření online kurzu v národních znakových jazycích. Při řešení tohoto projektu Mgr. Doležalová spolupracovala také s *Centrem českého znakového jazyka Pevnost* a především s jeho ředitelem, Mgr. Petrem Vysučkem. Zabývala se rovněž přípravou projektu Marie Curie.

V roce 2011 doktorandka uspořádala na FF UK mezinárodní konferenci s názvem *“Innovative Methods in Teaching English to the Deaf and Hard-of-hearing Students and Children“*.

V roce 2013 zajistila pobyt a výuku na FF UK a na dalších českých školách neslyšícího prof. Jimmyho Gorea z *Gallaudetovy univerzity, Washington D.C., USA* v rámci realizace jeho Fulbrightova stipendijního pobytu v ČR a téhož roku zajistila na MŠMT akreditaci kurzu s názvem *„Inovativní metoda výuky angličtiny (Manipulative Visual Language – MVL) pro neslyšící a nedoslýchavé žáky a studenty MŠ, ZŠ, SŠ,“* vedený tvůrcem metody MVL, prof. Jimmym Gorem z *Gallaudet University*.

V roce 2014 zorganizovala Mgr. Doležalová v Mediátéce třetí a poslední mezinárodní seminář pro učitele k této problematice, který se opět setkal na mezinárodním poli s velice kladným ohlasem.

V roce 2015 byla doktorandka přijata do studijního programu *MSc in Language Sciences* s rozšířením o *Sign Languages* na *University College London (UCL), Faculty of Brain, Division of Psychology and Language Sciences*.

Domnívám se, že doktorské studium Mgr. Marie Doležalové je příběhem o lidském zrání a nalézání sebe sama jako harmonické osobnosti ochotné vždy komukoliv podat pomocnou ruku, obětavé učitelky, která vždy trávila s těmito studenty daleko více času, než bylo její povinností, nadějně a perspektivní vědecké pracovnice. Z formální stránky její práce je však zřejmé, že Mgr. Doležalová patrně počítala s delším, zhruba ještě tříměsíčním časovým obdobím před definitivním odevzdáním své disertační práce, což by jí bylo umožnilo práci všestranně, a to zvláště po formální stránce, dotáhnout.

Avšak i přes tyto formální nedostatky, pokud hodnotím disertační práci **Mgr. Marie Doležalové** a průběh jejího doktorského studia jako celek, soudím, že její **práce přináší po faktografické stránce řadu nových poznatků, a to jak pokud jde o specifiku výuky**

neslyšících studentů v obecné rovině, tak i o rozbor a praktické ověření různých metodologických strategií a postupů jejich cizojazyčné výuky – speciálně angličtiny pro neslyšící. Předložená disertace tedy splňuje požadavky FF UK kladené na práci disertační. Proto souhlasím, aby tuto práci předložila k obhajobě, a doporučuji, aby po úspěšné obhajobě byla paní Mgr. Marii Doležalové udělena vědecká hodnost Ph.D.

v Praze dne 20. 6. 2016

PhDr. Daniela Janáková, CSc.

školitelka

Otázky k obhajobě:

- 1) Vysvětlíte, v čem spočívá metoda MVL, a jaké je její praktické využití.
- 2) Vyložte termíny interjazyk a kontrastivní analýza.
- 3) Přibližte komisi, na co byl zaměřen evropský projekt Leonardo Da Vinci *Dare*, jehož jste byla hlavní řešitelkou a administrátorkou za ČR, a do jaké sociální sféry směřovala jeho aplikace v praxi.
- 4) Pohovořte o Vaší účasti na mezinárodních projektech Letních škol a o principech Vámi navrhované transformace Mediatéky.